

Dr. Hangay György : Karády – a felejthetetlen.

A nagy magyar előadóművészekről szóló sorozatunkban ma ismét egyik nagy színésznőnkéről, legnépszerűbb énekesnőnkéről fogunk beszélgetni. Hogyan emlékezünk a felejthetetlen Karády katalinra?

Minden kétséget kizárva mondhatjuk, hogy Karády valóban felejthetetlen, de tegyük hozzá, hogy főleg úgy, mint énekesnő, mégpedig a legnépszerűbb műfajban, a lírai daléneklésben. Karády egy fenomenon – mondhatni tünemény volt. Egészen egyéni stílusa, a közönségre gyakorolt személyes varázsa nem a korszak produktuma volt, hanem inkább köréje alakult ki korának ízlése, személyisége formálta meg azt a nőideált, ami egy évtizeden át jellemzője maradt a magyar felfogásnak, a népszerű kultúrának. Karády fogalommá vált a magyarság számára, üstökösként ragyogott – de ahogy feltűnt, úgy el is tűnt. Elseperte őt a Világháború, a nyilasok és később pedig a kommunista terror.

Nagyon szerény körülmények között, mondhatni sűrű nyomorba született Kőbányán, 1900-ban és az anyakönyvbe Kanczler Katalinként került bejegyzésre. Heten voltak testvérek, ő volt a legkisebb. Apja, Kanczler Ferenc suszter volt és nem jószívűségéről volt híres, mert gyerekeit nem szép szóval, hanem nadrágszíjjal nevelte. Ráadásul szenvedélyes lóversenyező is volt, aki általában nem nyert, hanem a család nehezen összekuporgatott filléreit is elherdálta. Szerencsére a kis Katinak nem kellett ebből túl sokat elszenvednie mert egész fiatalon egy jótékonysági intézmény jóvoltából külföldre vitték. Hollandiában és Szejcban öt évet töltött, emberi körülmények között, leánynevelő intézetekben. Meg is tanult németül, anyanyelvi szinten. Hazatérte után a Kereskedelmi Leányiskola tanulója lett és nyelvtudásával, finom modorával hamar kitűnt tanuló társai közül. A környék legszebb lányának tartották és kétségtelen, hogy mindez nagyban hozzájárult életének kialakulásához. A nyomortól azonban nem tudott egyelőre megszabadulni, ami nem csoda, hiszen Magyarország akkortájt még ugyancsak szenvedte a világdepresszió nyomorúságát. A szegény családok lányai előtt nyomorúságos jövőkép mutatkozott: elszegődhettek cselédnek vagy ha szépek voltak, akkor talán előnyösen férjhez mehettek. Katalin ez utóbbi lehetőséget választotta és 1931-ben feleségül ment egy nála 30 évvel idősebb adóhivatali vámtisztához. A házasság azonban pár hónap múltán zátonyra futott és hamarosan a férj javaslatára fel is bomlott. Az idősödő ember egyszerűen nem bírta az iramot, az ifjú feleség költekezéseit nem nagyon tudta fedezni, meg hát nyilván másirányú igényeit sem volt képes tökéletesen kielégíteni.

Pontosan nem tudjuk, hogy az elkövetkező néhány év alatt miből és hogyan élt meg. Útja előbb-utóbb a színpad felé vitte, de első próbálkozásai a színész mesterséggel sikertelenek voltak. Már majdnem végképpen feladta, amikor Egyed Zoltán újságíró-laptulajdonos felfedezte őt egy budai mulatóban és rávette, hogy folytassa színművészeti tanulmányait. Mellesleg Egyedtől származik a jól csengő Karády művésznév is. Katalin ugyanis ezt vette fel az eredeti német hangzású Kanczler helyett. Karády Katalin neve aztán hamarosan

fogalommá vált a magyar közönség számára. Ugyanis három év alatt a színész szakma alapjain és az éneklésen túl megtanult öltözködni és viselkedni is.

1939–1944 között a Pesti és a Vígszínházban lépett fel különböző szerepekben, gyakran operettek főszereplőjeként. Már a kezdetben sikeres volt, szinte azonnal meghódította a közönséget. De az igazi sikereket nem a színpadon, hanem a filmekben aratta. Első mozifilmje, a *Halálos Tavasz* óriási sikerét követően a kor ünnepest dívjája, szexszimbólum lett. Erotikusan bűgő, bársonyos hangjával, erős, szuverén, a „végzet asszonya” karakterével szinte megigézte a férfiakat. Éneke mindenkit magával ragadott, minden egyes dalából sláger lett. Filmes pályafutása során húsz filmfőszerepben láthatta őt a magyar közönség. Egyed Zoltán lett a menedzsere, aki kiváló érzékel teremtette meg Karády hollywoodi sztárokéhoz hasonlítható imázsát. A színésznő öltözködését, kalapjait, hajviseletét, viselkedését fiatal nők ezrei igyekeztek utánozni.

Karády magánéletét titkok és pletykák övezték, egyesek férfifalónak, mások lesbikusnak tartották. A szóbeszédeket csak erősítette, hogy Horthy Miklós kémfőnöke, Ujszászy István tábornok el is jegyezte, s megvásárolta neki a budai XII. kerületben, a Művész út 6. szám alatt álló villát. (Mellesleg megjegyzendő, hogy az épület a kilencvenes években Antall József, majd Horn Gyula lakóhelye volt).

A Világháborús évek sok nyomorúságot hoztak rá. Tulajdonképpen mondhatjuk, hogy színművészeti pályafutása a nyilasok hatalomátvételével be is fejeződött. Először rágalomhadjárat indult ellene, kémkedéssel, hazaárulással gyanúsították. Fokozatosan ellehetetlenítették, dalait letiltották a Magyar Rádióból, filmjei forgatását leállították. 1944. április 18-án, a szövetségeseknek való kémkedés vádjával letartóztatta a Gestapo. Három hónapig tartották fogva, megkínózták, kis híján agyonverték. A fogságból Ujszászy vezérőrnagy barátai szabadították ki. Lakását kifosztva találta, fizikailag és lelkileg egyaránt rendkívül megviselték ezek a hónapok; szinte csak orosz hadifogságba került vőlegénye viszontlátásának reménye tartotta életben.

Az énekesnő szörnyű egyéni sorsa ellenére sem szűnt meg embernek lenni: a nyilasoknak ékszereket és aranyat adva a Duna-parton egy egész gyerekcsapatot mentett meg a kivégzéstől. 1945 nyarán, egy Moszkvából visszatérő ismerőse révén jutott tudomására, hogy Ujszászyt az oroszok meggyilkolták. Szerelmének halálhíre nagyon megviselte, idegösszeomlást kapott, mély depresszióba zuhant és kilenc hónapig ágyban feküdt.

Pályafutása a háború után sem ívelt felfelé. Érthetetlen, hogy milyen gyorsan feledésbe merült. A hajdani sztárból, a Horthy rendszer kedvencéből hirtelen senki lett. Nem léphetett fel a nagyobb színházakban, a filmesek sem mertek neki szerepet adni- egyszóval kihúzták alóla a talajt, minden vonalon. Érthető hát, hogy 1949-ben háta mögött hagyta Magyarországot. Több országban is megpróbált megélhetést teremteni és végül New Yorkban kötött ki. De élete már csak egy szomorú, leginkább magányos szenvedés volt. 1990-ben aztán ő is megkapta a Mennyei Színpad meghívóját – és örök nyugalomra tért. De a nemzet azért nem feledkezett meg róla. Holttestét hazavitette és a budapesti Bazilikában ravatalozták fel, majd a Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra.

Az SBS Magyar Rádióban elhangzott előadás alapján.